

Předmluva

Proč právě Heřman Losos? Ze dvou důvodů. První: Aby ve jméně byla zastoupena fauna i flóra. Druhý: „Heřman Losos“ to zní hrdě. A pak je tu překvapivě ještě třetí důvod... Název této knihy si pochopitelně nikdo pamatovat nebude, s Heřmanem Lososem je to však jiné. „Vyšel nový Losos?“, „Už jsi četl posledního Lososa?“, „Jaký je váš názor na Lososovu tvorbu?“ či strohé, leč výstižné: „Máte Lososa?“

Co se neobvyklého názvu knihy týče, záměrem je, aby maximálně výstižně vyjadřoval obsah. Aniž bychom tedy knihu otevřeli, či se jí dokonce byť jen dotkli, máme přímo na očích stěžejní dějové informace a hrubou osnovu zároveň, což se mi vůči potenciálnímu čtenáři jeví jako maximálně korektní. Z názvu se rovnou dozvíme, že se jedná o dobrodružství, jaká ta dobrodružství jsou (přesněji, že ta dobrodružství nejsou úplně běžná a zda je možné jim uvěřit), že v knize vystupuje nějaký hrdina, odkud ten hrdina pochází a jaký je jeho status. Zda si čtenář, ať už reálný, či potenciální, název knihy zapamatuje, je v tomto případě druhořadé.

Stejně je tomu i s názvy kapitol, které jsou vykonstruovány tak, aby měly maximální výpovědní hodnotu, předestřely, o čem kapitola pojednává, a přitom předčasně nevyzradily zásadní informace, které se v ní objeví. A také aby zněly maximálně dramaticky, byly psány správně gramaticky a současně vyjadřovaly, co se v příslušné kapitole udí. Uděje. Jinými slovy – bude dít.

Ke vzniku knihy by se dalo uvést následující: Nápady k této knize si zapisuji už dlouhá léta a vlastně dokáži jen těžko odhadnout, kdy začala vznikat její první verze, protože k prvotnímu impulsu se neváže žádná veselá ani neveselá historka či událost. Původně se mělo jednat o víceméně seriózní fantasy s humornými prvky, ve které vystupuje hrdina z našeho světa; s přibývajícím materiálem se to však postupně zvrhlo v čistou parodii. Naštěstí. Naštěstí proto, že jsem se díky tomu častokrát od srdce zasmál, a prodloužil si tak život o nějaký ten pátek. Takže se jistě najde i někdo další, kdo si prodlouží život o nějaký ten pátek, což vnímám víceméně pozitivně.

Zmíněné zapisování nápadů, ať už se jednalo o heslovité poznámky, útržky dialogů, či celé části rozepsaných scén, odhaduji na nějakých

osmnáct let, ale ruku bych za to nevložil ani do ohně, ani do jiné diskomfortní substance. Faktem je, že jsem nedávno při úklidu na dně jedné zapomenuté krabice objevil staré třiapůlpalcové diskety se zálohou souboru s poznámkami z roku 2001. Poznámky jsem tedy začal shromažďovat před více než dvaceti lety. Samotné seskládání nashromážděného materiálu do smysluplného celku a tedy napsání vlastní knihy mi posléze zabralo víceméně poslední dva roky. Některé situace či celé kapitoly jsem měl při závěrečném procesu již dopředu připravené a pouze je vložil, spousta gagů, výroků postav či vtípků mě napadla posléze přímo při samotném psaní.

Nyní něco k obsahu. Jednoduše řečeno – v této knize je humor. Taký je tak trochu dobrodružná, ale hlavně je v ní humor. Přesněji řečeno – jedná se o pohádkovou fantasy parodii, v níž se vyskytuje hned několik druhů humoru, a to infantilní, absurdní, slovní, situační, konverzační, suchý a v neposlední řadě jadrný neboli zadnicový. V těchto humorech se, stejně jako v ději, kulisách a postavách, naprosto nesnažím o originalitu, ba naopak, čas od času jsem záměrně použil maximálně provařené klišé. Přesto cítím potřebu zmínit, že s výjimkou zmíněných klišé (ať už se jedná o ohnivě muže, použité čtvero živilů či výroky typu „Pracuju sám“) jsou veškeré nápady mé původní; nic není ukradeno ani vypůjčeno, a není tu tedy žádné „někdo někde něco řekl a já si to zapsal, protože se mi to líbilo“. Nicméně divil bych se, kdyby cokoli z toho v současné záplavě rozličných dílek a děl už někdo nepoužil.

Jak známo, ke správné fantasy atmosféře přispívají nemalou měrou jména měst, postav, bytostí a magických předmětů. Tento faktor jsem samozřejmě nejen nepodcenil, ale dokonce akcentoval, a věřím, že po této stránce bylo atmosféře učiněno maximálně zadost. Když ponecháme stranou ohonské měšťany, jejichž jména se odvozují od jejich profese nebo činnosti, kterou obvykle provozují, názvy všech zmíněných subjektů zní jako vystřižené z hrdinského eposu či mytologie.

Typickým příkladem jsou jména čtyř hlavních měst Středoviska, která jsou jako vystřižená z mytologie anglosaské, a to navzdory tomu, že jsou to na první pohled vlastně negativismy, obscénnosti a sprostárny. Oprostitme-li se totiž od toho, co slova ve skutečnosti znamenají, tedy přestaneme-li na ně nahlížet jako na symboly a začneme je brát prostě jen jako slova, dostaneme názvy maximálně atmosférické, drsné, či dokonce husté. A stejně tomu je i se jmény ostatními.

Kromě takto devulgarizovaných slov se v knize vyskytují i slova, u kterých se není potřeba od ničeho oprošťovat, protože se prostě jedná o vulgarismy. To by se sice mohlo dotknout jemnocitu nejednoho čtenáře, co si však budeme povídat, ne v každé situaci zní slovo „hýždě“ dostatečně zábavně, o realističnosti nemluvě. Osobně jsem toho názoru, že něco jako vulgarismus neexistuje, jen slova více či méně adekvátní situaci a více či méně vystihující podstatu věci. Přesto není použití zmíněných výrazů v textu samoúčelné a zmíněný záchodový humor je pojatý delikátně a s citem.

I když to tak nejspíš na první pohled nevypadá, při psaní této knihy jsem musel zdolat nejedno úskalí a stanout před nejedním dilematem. Z těchto úskalí a dilemat jsem pro ilustraci vybral tři a prvním z nich je téma hlavního hrdiny.

Každý hrdina by měl mít nějakou slabinu, jinak by to byla nuda. A proč by se třeba nemohl bát dědečků? Začal jsem s prostým konstatováním, že hlavní hrdina nemá rád dědečky, a nedlouho před vydáním jsem se rozhodl toto konstatování rozvést a udělat z jakési neurčité fobie seriózní téma. Tak trochu jsem si na sebe upletl bič a v lehkém časovém presu začal řešit, jak zmíněné téma hlavního hrdiny vlastně uchopit. Bojí se těch dědečků, nebo se na ně zlobí? A proč vlastně? Postupně tak vznikly hned tři verze textu. První byla příliš strohá, druhou jsem, navzdory tomu, že byla nejtípnější, zavrhl jako příliš přitaženou za vlasy, a tak nakonec zvítězila ta třetí – mysteriózní, ze které na nás příjemně dýchne tajemství a která ponurou dědečkovou záhadu odkrývá postupně. V jejím duchu jsem pak samozřejmě musel celé téma, táhnoucí se napříč knihou, zpracovat a to mi patří.

Stejně tak jsem souběžně řešil, jestli se trauma může projevat právě způsobem, jaký jsem v knize popsals, a stojím si za tím, že může. A jestli náhodou nemůže, mně se to prostě takhle líbí a hotovo.

Druhé úskalí, nebo spíše dilema, na které jsem narazil při procesu závěrečné autocenzury, se týká přístupu k zápisu hovorového jazyka v přímé řeči. Některé postavy mluví nespisovně či hovorově, některé spisovně a některé tyto dva styly, ať už vědomě, či nevědomky, střídají (třeba proto, že jsou v jednu chvíli úřední osoba a v jinou trudnomyslný návštěvník restauračního zařízení). Otázka zní: Jak daleko vlastně zajít v přímé řeči s výrazy „nevím/nevim“, „mám/mam“, „oko/voko“, „jde/de“, či „jsem/sem“? Zapsat je spisovně s tím, že si tam čtenář stejně

automaticky doplní zkrácenou verzi, nebo hovorově prostě proto, že to postava takhle řekla, a proto, že v rozhořčení či při odseknutí jen těžko použije dlouhou variantu typu „mám“ nebo „nevím“? Co se mě týče, fonetický zápis hovorových výrazů mě tak nějak irituje, navzdory tomu, že se nachází pod záštitou uvozovek, kde je dovoleno prakticky cokoliv (klidně i další uvozovky). Kromě estetičnosti je tu však ještě druhá stránka věci, a tou je srozumitelnost. Věty typu „Vo co de?“ „Už deš?“ nebo „Zvracel sem.“ jsou sice přesným zápisem toho, jak by to hovorově mluvící postava nejspíš řekla, nepochybně se však najde ne jeden čtenář, který při tomto zápisu buď vůbec nepochopí, co vlastně postava řekla, nebo se bude muset zastavit a chvíli nad tím bádát, což by mohlo být na úkor dynamiky textu. Navíc se tato hovorová forma češtiny někde používá, někde ne a někde je to tak nějak napůl, což mou pochybnost ohledně srozumitelnosti jen podtrhuje.

Nakonec jsem se tedy rozhodl pro kombinaci spisovného a nespisovného zápisu, přesněji pro zápis hovorový spolu se zachováním „J“ na začátku slov typu „jsem“ či „jdeš“ v přímé řeči, přestože je každému jasné, že to takhle hovorově mluvící postava nikdy neřekne. Čtenář si zmíněné „J“ v hlavě stejně automaticky vyhodí. Stejně tak „s sebou“ rozhodně nebudu zapisovat jako „sebou“, protože to považuji za matoucí.

Když už jsme u té srozumitelnosti, rád bych předeslal, že mě baví vymýšlet nová slova, takže se v knize sem tam objeví nějaký ten novotvar. Vlastně víc než jen sem tam. A taky mě sem tam spontánně napadlo, že by bylo docela zábavné, kdyby nějaké slovo znamenalo něco úplně jiného, než na co jsme zvyklí. Někdy je to měrná jednotka a někdy profese... takže kniha vlastně místy až tak úplně srozumitelná není. Ale dá se na to zvyknout. Pro lepší orientaci v textu předesílám, že měrná jednotka velemáz odpovídá asi jednomu kilometru, máz jednomu metru, malomáz je přibližně decimetr a pidimáz centimetr.

Třetím příkladem dilematu, jež stojí za zmínku, je barva obalu. Záměrem je, aby se každý díl nesl v duchu jednoho elementu a barva obalu s tímto elementem rezonovala. První díl sice popisuje zrod družiny, ale také už se trochu týká ohnivého živlu, takže obal by měl být buď neutrálně šedý, nebo žlutý. Už jsem byl rozhodnutý pro žlutý, protože žlutá je hezčí, a pak mě napadl zelený, protože Stromečkov. Nakonec jsem se rozhodl pro zelený a dál se uvidí.

Protože jsem si vzpomněl na další hezký příklad úskalí, skoro by se mi chtělo říct, že pak je tu ještě čtvrté úskalí, ale když jsem už jednou nahlásil tři, tak platí tři a hotovo. Jsem totiž zásadový.

Toto nečtvrté neúskalí se týká vzniku přezdívky hlavního hrdiny. V úplně původní fantasy verzi měl hrdina reálné jméno z angličtiny, aby do fantasy světa dobře zapadl. Když se mi žánr pod rukama změnil na parodii, postupně jsem zaujal postoj, že u hlavního hrdiny nechci určovat věk ani národnost, ať si tam každý dosadí, co je mu blízké. A tak jsem se rozhodl vymyslet nějakou přezdívku. Nejlépe jednoslabičnou jako výše zmíněné jméno, protože jsem na to byl zvyklý, a k tomu neutrální, aby bylo uvěřitelné, že ji hrdina přijal a sám se tak nazývá. Původní anglické jméno zůstávalo v textu po celou dobu vzniku knihy, když tu mě náhle, nedlouho před dopsáním finální verze, napadl Kloub. Sice jsem nebyl ani zdaleka přesvědčený o tom, že by takovou kravinu někdo přijal za svou a sám ji používal, nic lepšího však na skladě nebylo, a tak jsem se rozhodl to dále nekomplikovat a zůstat u toho.

Červík pochybnosti však hlodat nepřestával a těsně před dokončením předtiskové přípravy byla situace s Kloubem taková, že se mi to s tou uvěřitelností vůbec nepozdávalo, a ještě k tomu jsem měl obavu, aby přezdívka nepůsobila dojmem, že mám v úmyslu hlavního hrdinu shazovat, nebo z něj dokonce prvoplánovým způsobem dělat blbečka. Ve snaze vymyslet něco lepšího jsem tedy prošel dlouhý seznam názvů zvířat a různých jednoslabičných předmětů, nic vhodnějšího z toho však nevyplývalo, a tak jsem se utěšoval tím, že jakmile se po vzoru výše uvedených názvů měst oprostím od významu slova „Kloub“ a zkusím ho brát prostě jen jako slovo, začne znít atmosféricky, drsně a hustě, výborně zapadne, a navíc dokreslí fantasy atmosféru stejně dobře, ne-li lépe, jako původní jméno z angličtiny...

A pak mě najednou z ničeho nic bez jakékoli snahy, vyhledávání a vymyšlení napadl „Dloub“. Předtisková příprava byla hotová a velké zásahy do textu vyloučeny, změnit Klouba na Dlouba, aniž by se hnulo s rozvržením stránek, je naštěstí zjevná banalita (samozřejmě s výjimkou odstavce, kde je o vzniku této přezdívky zmínka), a tak jsem do toho praštil a na poslední chvíli přejmenování inicioval. Budiž tedy Dloub.

Při opakovaném pročitání nedlouho před vydáním jsem si uvědomil, že v současné době můžou některé pasáže vyznít jako záměrná satira,

kteřá si klade za cíl něco reálného zlehčovat, zesměšňovat, či dokonce pranýřovat. Není tomu tak. Jak už bylo výše zmíněno, tato kniha začala vznikat před nějakými dvaceti lety, a to tak, že mě při jízdě městskou hromadnou dopravou a různých dalších nenáročných činnostech sem tam spontánně a bez jakýchkoli souvislostí napadla nějaká absurdita, slovní hříčka, scénka či útržek dialogu, prostě ptákovina, kterou jsem si zapsal a později rozvedl. Jinými slovy – většina nápadů je velmi stará a spousta scének byla napsána bez jakéhokoli záměru či souvislosti dávno předtím, než se vynořilo to či ono společenské téma.

Tak nějak to bylo... Ptákovina k ptákovině, scéna ke scéně, a je na světě hrubá osnova. A tu jsem přehodnocoval a přehodnocoval, překopával a učešával a znovu učešával, dokud ty ptákoviny dohromady nezačaly dávat smysl. A protože mě ty ptákoviny napadaly pořád dokola další a další, vznikaly nové postavy, scénky, situace a dějové linky a kniha začala kynout. Nakonec jsem se rozhodl držet původního záměru, a důsledným zredukováním textu dosáhl toho, že kniha se drží v duchu jednoduché lineární záležitosti.

Díky tomu mám nyní dostatek materiálu přibližně na tři další pokračování a vedlejší dějové linky, na kterých by se dalo vystavět několik dalších knih. Budou? To je otázka...

Tak už to u Heřmana Lososa chodí. Vymyslet to co nejdelší, pak se podělit o první část a v nejnápínavějším přestat, aby se všichni nemohli dočkat, až bude další díl... a ten pak nikdy nedopsat... chachá.

Heřman Losos L. Č. 2019